

Først skal man få øje på hinanden – nye læringsrum gennem samarbejde

De ligger derude, den lille skole og det lokale museum, men for at kunne lave noget sammen, må de først få øje på hinanden. Denne artikel fortæller om et pilotprojekt, som i udgangspunktet gerne ville undersøge museets muligheder for at fremme inklusion, men som endte med at skolen og museet fik øje på hinanden.

Forfattere: [Ida Skytte Jakobsen](#), [Marie Bonde Olesen](#)

Både internationalt og nationalt har der de senere år været et forskningsmæssigt fokus på det særlige udviklings- og læringspotentiale, der er i samarbejdet mellem skoler og museer. Folkeskolereformen har sat fornyet fokus på inklusion med punktet "Inklusion og undervisningsdifferentiering" i skolen, og dette er ikke fremmed for museumsverden i deres undervisningspraksis, f.eks. i deres brug af forskellige formidlingsformer og pædagogiske redskaber. Ifølge undervisningsministeriet beskriver folkeskolereformen også skolens samarbejde mellem lokalsamfundets foreninger og institutioner som et mulighedsrum for inklusion:

” Intentionen er at styrke elevernes trivsel og selvtillid ved at give dem mulighed for at få succesoplevelser på andre områder end i den traditionelle fagundervisning. Samarbejderne skal således skabe mulighed for, at eleverne oplever nye tilgange til læring, der for eksempel er mere praktisk funderede, eller som vægter andre præstationer end de rent faglige. Dette skal også medvirke til at styrke relationerne mellem disse elever og andre elever, så inklusion i højere grad lykkes.(1)

I efteråret 2015 inviterede HistorieLab og Center for Anvendt Velfærdsforskning ved UCL en skole og et museum ind til et konkret samarbejde. Fokus for projektet var at se på, hvordan alternative læringsrum kan skabe muligheder for inklusion. Formålet og intentionen var altså især at koble inklusionstankerne i folkeskolen med museernes formidlingspraksis.

Inklusion er for alle og handler således ikke blot om f.eks. at løfte de svageste elever, selvom der oftest fokuseres på en bestemt gruppe. Koblingen af inklusionsbegrebet og museumsbesøget skal derfor forstås på den måde, at besøget skal

opleves som inkluderende og give mening for alle elever. Ved brug af alternative læringsrum og pædagogiske redskaber, skal forløbet opfattes interessant og vedkommende for alle elever, og at de kan bidrage som fulde og aktive medlemmer af læringsrummet. Projektet har arbejdet ud fra Farrells og Manchester-skolens konceptualisering af inklusion (Farrell, 2004), der har fokus på 4 elementer: tilstedeværelse, accept, deltagelse og læring.(2) Dette betyder, at det at være til stede på selve i museet ikke er tilstrækkeligt til at tale om inklusion. Eleverne skal opleve sig accepteret, deltagelsen skal være meningsfuld, og der skal finde læring sted. Det er interessant at undersøge, hvordan museer griber denne udfordring an i sammenhæng med, hvordan de to institutioner samarbejder i praksis.

Det konkrete projekt blev afviklet i vinteren 2015/16, hvor eleverne lavede billeder og skrev fortællinger til museet, som blev udstillet sammen med museets genstande, hvorved de blev medskabere af en udstilling. Selve ideen til forløbet var udviklet af museumsinspektør Ingrid Vätne i et materiale, som hedder "Kultur og landskab". De børn, som deltog i forløbet, var mellem 10 og 12 år og gik i 5. og 6. klasse. Der var en ligelig fordeling af piger og drenge.

Projektets erfaringer

Meningen med et pilotprojekt er, at det skal teste forudsætningerne for at undersøge det ønskede område og for at bruge det valgte undersøgelsesdesign.

Projektets formål med inklusion som undersøgelsesgenstand blev til en vis grad indhentet af den virkelighed, at selv om skole og museum var til stede i hinandens nærmiljø, kendte de ikke til hinandens eksistens og ikke til, hvad man gensidigt kunne bruge hinanden til. Det viste sig, at pilotprojektets tiltænkte "fase 1" med fokus på at undersøge inklusion gennem brug af museet/alternative læringsrum krævede en "fase 0", hvor samarbejdet og relationen blev etableret. På denne måde blev selve samarbejdet i denne første fase den primære undersøgelsesgenstand.

Skoler og museer på landet

Skolen og museet, der var genstand for pilotprojektet brugte ikke hinanden i forvejen. Om dette er alment for landdistriktsskoler og omkringliggende lokalmuseer formår denne artikel ikke at svare på. I stedet peger den på nogle forhold, som kan have indflydelse på, at institutionerne i mindre grad opsøger hinanden for at samarbejde.

Skolen og museet, der deltog, ligger 14 km fra hinanden. Måske lyder det ikke af meget, men faktorer som omkostninger og undervisningstid anvendt til transport skal tages i betragtning, når læreren planlægger besøg. Skolen i projektet havde mulighed for at bruge offentlig bustransport til at komme frem til museet, og de besøgte museet to gange i forløbet. Pengene til bussen kom fra klassekassen, som der løbende kollektivt blev bidraget til. Læreren udtalte sig positivt omkring at kunne bruge bussen, men at besøgene ikke kunne gentages mange gange pga., at der skulle tages af klassekassen til det. Nationalt Netværk af Skoletjenester har lavet en kortlægning af "Skolers transport af elever til kulturinstitutioner og eksterne læringsmiljøer", der ser på, hvilke transportformer skolerne bruger, samt hvilken rolle transport spiller, når skolerne skal planlægge undervisning uden for skolen. Kortlægningen peger på, at transporten i nogle områder er en stor udfordring, og der skal være opmærksomhed på det fra både de udførende lærere, undervisere fra kulturinstitutioner samt på lederniveau og politisk niveau.(3)

Museumspersonalet havde, som det ofte er tilfældet på lokal- og mindre museer, en bred vifte af ansvarsområder, og undervisning er blot en lille del af dem. Det betyder, at der var få ressourcer til at sætte sig ind i skolernes konkrete hverdag. Dette kan være anderledes i forhold til større museer, der i højere grad har øremærkede ressourcer til

formidlingspersonale.

Undersøgelser viser, at det er vigtigt for lærerne, at museerne inspirerer dem, og at deres formidlingstilbud er gennemarbejdede og velbeskrevne.(4) hvorfor der opstår en stor udfordring, når museerne ikke har ressourcer til at sætte væsentligt med tid af til dette.

Relationens opbygning og tryghed i læringsrummet

Når skoler og museer skal finde samarbejdspartnere, er der en tendens til, at de finder nogle, som de har arbejdet sammen med før. Museet i projektet havde ikke en sådan skolerelation at trække på til at afprøve deres ideer og forløb. UCL og HistorieLab bragte institutionerne sammen og inden elevernes inddragelse og arbejde mødtes "de voksne" to gange:

- Et møde på skolen med lærer og museumsformidler
- Et møde på museet med lærer og museumsformidler

I et efterfølgende interview med læreren lagde denne vægt på, at det var vigtigt at besøge museet før projektet gik i gang, så man som lærer kunne få et forhåndsindblik i museumsrummet.

Med udgangspunkt i nærmiljø og kulturlandskab var museets formidlingside, at eleverne skulle producere materiale til museet. Eleverne kendte ikke museet i forvejen, og deres møde og arbejde sammen med museet foregik både på skolen og på museet. Museumsformidleren besøgte skolen én gang, og eleverne besøgte museet to gange.

Vores observationer af elevernes besøg på museet viser en klar forskel på første og andet besøg, hvor elevernes deltagelse og engagement var væsentlig større ved andet besøg. Overordnet var eleverne mere trygge ved situationen under andet besøg, men flere faktorer kan have bevirket dette. I et spørgeskema til eleverne under deres arbejde på skolen inden første museumsbesøg angiver over halvdelen af eleverne, at arbejdets sværhedsgrad var, som det plejer at være i andre timer. Derimod angiver over halvdelen af eleverne i et spørgeskema efter første besøg på museet, at det (museumsforløbet) var sværere end det (undervisningen på skolen) plejer at være.

Ud fra interview med lærer og museumsformidler tyder det på, at museumsformidleren til det første besøg havde forberedt et forløb på et for højt niveau med svære spørgsmål og opgaver, hvorfor kun få elever deltog aktivt. I samarbejde med læreren blev andet besøg på museet tilpasset elevernes niveau. Gentagelsen af museumsbesøget understreges af både lærer og museumsformidler som vigtig for elevernes deltagelse. For hovedparten af eleverne var besøget deres første på et museum, og de var således ikke vant til at bruge museer i undervisningssammenhæng. Ved det andet besøg var eleverne mere afslappende og trygge ved situationen. Lærer og museumsformidler påpegede dog, at der ved første besøg ud over lærer og museumsformidler også var flere "voksne" til stede i form af følgeforskere og journalist fra Fyns Stiftstidende, hvilket også kan have påvirket eleverne i læringssituationen. Fokus på gentagelse og hyppig brug af museumsrummet ses i øjeblikket i flere initiativer landet over f.eks. i form af adoptionsklasser på Nationalmuseet, Moesgaard Museum samt på Industrimuseet i Horsens. I England afprøves et andet nytænkende tiltag, hvor de mindste klasser har museet som deres daglige tilhørssted.(5) Samarbejde mellem den lokale skole og det lokale museum giver gode muligheder for flere eller måske mange besøg for børnene gennem skoletiden.

Nederst i artiklen kan ses en model, der beskriver samarbejdet trin for trin.

Inklusion

Projektet havde som intention at se på muligheder for inklusionsaspektet i samarbejdet mellem skoler og museer. Farrells og Manchester-skolens konceptualisering af inklusion (Farrell, 2004) har som nævnt fokus på 4 elementer: tilstedeværelse, accept, deltagelse og læring.(6) Ved det andet besøg på museet var der blevet arbejdet med et særligt fokus på, at alle fik mulighed for at være til stede ved museumsbesøget. Hypotesen var, at miljøskiftet kunne være en mulighed for deltagelse på andre måder end i skolen. Men for nogen kan miljøskiftet også være for fremmed, fordi man er uden for de trygge rammer. Det kræver en særlig opmærksomhed på, at et museumsbesøg kan være en for stor udfordring for nogle elever, hvis de aldrig har været på et museum før.

I projektet blev en dialog om involveringen af alle eleverne under museumsbesøg vigtig for både lærer og museumsformidler, og det betød, at de fik større klarhed over deres roller. Museumsformidleren kender museet, og lærerne kender børnene, men i deres konkrete møder, først på skolen og derefter på museet, opstod der usikkerhed omkring rollerne, fordi begge var i en ukendt sammenhæng. Det betød, at deres respektive kompetencer ikke blev udnyttet tilstrækkeligt. Læren fik ikke brugt sin viden om pædagogik ved det første besøg på museet og indtog en mere passiv rolle, end denne plejede på skolen. En drøftelse af roller og samarbejdet mellem lærer og museumsformidler i museumsrummet betød, at eleverne deltog mere aktivt ved det andet besøg. Det er ikke bare børn, som er ukendte med at være på et museum, det gælder også for lærere, og der er brug for samtaler om, hvad man gør, og hvad der forventes, når man er ude. Museumsformidlerens besøg i skolerummet og lærerens besøg på museet betød, at deres funktioner og roller udviklede sig positivt.

Tidsrøvere i samarbejdet

Hvordan skal man opgavefordele i et skole-museumssamarbejde, og kan man undgå, at uventede "tidsrøvere" dukker op? I projektet opstod uventede opgaver, som ikke var fordelt og tog tid. Dette er nævnt som anbefaling til, at der gribes om disse opgaver, inden de kommer til at fylde for meget.

Tværinstitutionelt samarbejde kan foregå på utallige måder og udformningen er afhængig af projektets mål, deltagere og ressourcer. Der er der ikke noget facit, men der peges ofte på forskellige faktorer, som kan hjælpe processen såsom f.eks. fælles forventningsafstemning, ressourceafklaring og beskrivelse af projektets mål samt mål for elevernes læring. Dele i det konkrete projekt viste, at hvis opgaver og roller ikke er diskuteret, så kan det komme til at stjæle tid og fokus fra processen, og nye opgaver dukker op undervejs.

En af opgaverne for eleverne var at tage billeder af steder/ting i deres nærmiljø. Billederne blev taget med forskellige digitale enheder og i forskellige formater, hvorefter de blev sendt til læreren. Læreren skulle samle dem og sende dem til museet. Metoden og den tid, det rent faktisk viste sig at tage, var ikke overvejet på forhånd. Ligeledes skulle eleverne sende tekster til museet, men da teksterne skulle udstilles, valgte læreren at korrekturlæse dem alle, inden de blev sendt til museet, idet de jo viste skolens ansigt udadtil, og dette var heller ikke tænkt ind som en opgave.

Eksemplerne fra projektet viser, at selv om det kan synes banalt, er det vigtigt, at museum og skole taler sammen omkring arbejdet i processen, både i form af retningslinjer for hvem der gør hvad og i forhold de helt specifikke løsninger, når eleverne inddrages på forskellige måder. I projektet første del havde museumsformidleren talt om opgaven til eleverne, men en dialog med læreren omkring, hvordan denne greb de tilhørende opgaver, manglede i visse tilfælde. Det var ikke pga. manglende tid og lyst fra lærerens side, det handler udelukkende om kommunikation omkring hvilke opgaver lærer og museumsformidler hver og især løfter i projektet.

Både skole og museum var i projektet primært optaget af deres egen kerneopgave, og det betød, at den gennemgående koordinerende rolle i udgangspunktet ikke blev prioriteret. For at samarbejde mellem skole og museum skal lykkes, er det nødvendigt, at arbejdsopgaven tydeligt beskrives og fordeles.

Opsummering

Pilotprojektet har sat fokus på, hvordan et museum og en skole kan komme tættere på hinandens virkelighed, og hvordan samarbejdet skabte muligheder for nye læringsoplevelser. Mødet gav skolen mulighed for en udflugt i nærmiljøet og et nyt undervisningsforløb i billedkunst, dansk og historie. Museet fik udviklet et undervisningskoncept, fik kontakt til en skole, og eleverne besøgte museet. Børnene var meget optaget af at se både hinandens og museets billeder, og sådanne besøg er i høj grad også en social oplevelse. Efterfølgende tog flere elever deres forældre med på museet og viste dem udstillingen, som de havde bidraget til, og på den måde blev forældrene også introduceret til museet.

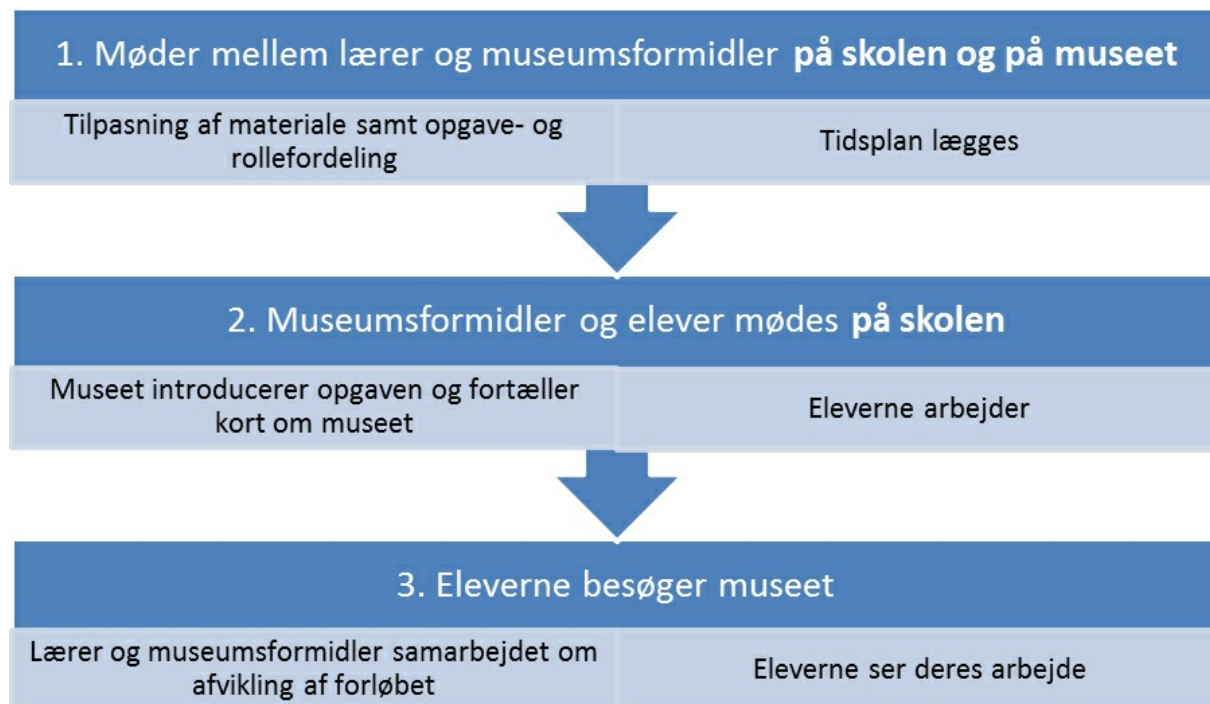
Et samarbejde mellem en skole og et museum har en stor grad af kompleksitet, og der er mange elementer, som skal med, for at det bliver en succes. For at museer har mulighed for at være et unikt alternativt læringsrum for alle elever i klassen, anbefales det, at materialet udvikles i samarbejde med lærere, og at der tænkes i test ad flere omgange som del af samarbejdet. Arbejdet og målet med at undersøge, hvordan museet som alternativt læringsrum kan skabe muligheder for inklusion, kom i baggrunden i forhold til først at få etableret et velfungerende samarbejde mellem skole og museum. Gennem observationer og samtaler med deltagerne viste projektet dog, som det skred frem, at desto bedre samarbejde

og kommunikation omkring elevernes arbejde og inddragelse, desto bedre muligheder for at både de svagere elever deltager, og at alle eleverne deltager aktivt og engageret.

Der er i andre projekter fokus på at dokumentere den læring, som finder sted, når alternative læringsrum benyttes i undervisningssammenhæng. "Inklusion" bruges også i den sammenhæng som f.eks. "inkluderende læringsrum" med fokus på, hvilke kompetencer museumsbesøget kan være med til at udvikle i forhold til klasselokalet. Konkret inklusionsteori og undersøgelsestilgange til begrebet er dog endnu ikke koblet med museumsbesøg, hvilket dette pilotprojekt har forsøgt tage et indledende blik på.

Model for etablering af et samarbejde

Baseret på samarbejdsprojektets erfaringer er der lavet en model for samarbejdets forløb. Det er en model for etablering af nye samarbejder, hvor museet ikke kender skolen, og skolen ikke har besøgt museet før. Samarbejdet skulle munde ud, i at eleverne producerer materiale til museet, hvorfor der i modellen lægges vægt på, at museet indledningsvis besøger skolen.

Figur 1. Model til afvikling af samarbejde. Trin 2 og 3 blev gentaget i pilotprojektet ved, at eleverne efter første besøg på museet arbejdede videre med opgaven på skolen og efterfølgende besøgte museet igen.

Litteratur

Hansen, Hedegaard, J. (2014). En skole for alle: Inklusion. I Løw, O. & Skibsted, E. Elevers læring og udvikling – også i komplicerede læringssituationer. Akademisk forlag

Laigaard, Lene. Social inclusion: en praksis-model for danske kunstmuseer, i Nordisk Museologi, 2005, nr. 1, s. 39-54

Lauridsen, Per L. (2007): Kulturarvspædagogik i Midt- og Vestjylland, Ringkøbing-Skjern Museum, 2007

Farrell, P. (2004). School psychologists making inclusion a reality for all. School Psychology International, 25(1), 5-19

Sandell, Richard, Museums as Agents of Social Inclusion, Museum Management and Curatorship, 17:4, 401-418

Tetler, S. (2009): Integration, inklusion og delagtighed – tendenser i specialpædagogikken. I Tetler, S. & Langager, S. (red.): Specialpædagogik i skolen

Er du interesseret i et samarbejde med et lokalt museum omkring dig? På dette kort kan du se, hvilke museer, der er i dit nærområde: <http://findmuseum.dk/>

ULF (Undervisnings- og læringsforløb) i Århus og Nationalt Netværk af Skoletjenester er to organisationer/foreninger, der arbejder med samarbejder mellem skole og kulturinstitutioner. Hent inspiration på <https://ulfiaarhus.dk/> eller <http://skoletjenestenetvaerk.dk/>

I sidste del af 2016 udkommer en praksismanual og følgeforskningsrapport om samarbejde mellem skoler og museer samt om elevers læring ved brug af alternative læringsrum. Resultaterne er baseret på et nationalt projekt, Museet i den åbne skole, hvor 15 skoler og museer har samarbejdet om læringsforløb. Materialet vil være at finde på historielab.dk.

1. [http://www.uvm.dk/~media/UVM/Filer/Folkeskolereformhjemmeside/2014/Marts/140304%20Inspirationskatalog%20om%20den%20aabne%](http://www.uvm.dk/~media/UVM/Filer/Folkeskolereformhjemmeside/2014/Marts/140304%20Inspirationskatalog%20om%20den%20aabne%20skole/)
2. Farrell, P. (2004). School psychologists making inclusion a reality for all. *School Psychology International*, 25(1), 5-19
3. <http://skoletjenestenetvaerk.dk/kortlaegning-af-skolers-transport-af-elever-i-den-aabne-skole/>
4. F.eks. Lauridsen, Kulturarvspædagogik i Midt- og Vestjylland, 2007
5. <https://blogs.kcl.ac.uk/culture/2016/03/22/my-primary-school-is-at-the-museum/>
6. Farrell, P. (2004). School psychologists making inclusion a reality for all. *School Psychology International*, 25(1), 5-19